

екологічного менеджменту. Таким чином, вже у січні 2005 р. система екологічного менеджменту і менеджменту якості була сертифікована.

Література: 1. Лотиш О.Л. Зарубіжний досвід запровадження системи екологічного менеджменту міста / О.Л. Лотиш // Науковий вісник НЛТУ України: Україна: Схід-Захід – проблеми сталого розвитку. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.19. - С. 255-260. 2. Nacka Municipality. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Nacka_Municipality. 3. An ISO-Certified System for Quality and Environmental Management in the Municipality of Nacka, Sweden// In: Environmental Management Systems and Certification. Book 4 in a series on Environmental Management/ P. Weiß, J. Bentlage. – The Baltic University Press, 2006. – P.241-250.

Новікова О.Ф.,

д.е.н., професор, завідувач відділу економічних проблем соціальної політики,

Дейч М.Є.,

к.н. з держ.упр., доцент, докторант ІЕП НАН України,

м. Донецьк, Україна

СОЦІАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Актуальність переходу України до сталого розвитку зростає у зв'язку з необхідністю виконання міжнародних зобов'язань у цій сфері та їх підтвердженням нашою країною на саміті в Ріо-де-Жанейро в червні 2012 р. Одночасно внутрішні потреби системи господарювання щодо забезпечення відповідності принципам сталого розвитку зростають, а їх незадоволення призводить до накопичення ризиків та небезпек в економічній, соціальній та екологічній сферах і перешкоджає формуванню умов сталого розвитку. Виходячи із складових сталого розвитку на його реалізацію повинна бути спрямована економічна, екологічна та соціальна політика, їх збалансованість формування, реалізації та сприяння досягненню цілей сталого розвитку. Розуміння поняття сталого розвитку визначає його цілі та пріоритети, а також формує стратегічні напрями в соціальній, економічній та екологічній політиках, які є інструментами реалізації відповідних чинників в моделі сталого розвитку.

В загальному розумінні поняття сталого розвитку визначається як життєздатність існування людства за умов достатності ресурсів для задоволення потреб теперішнього покоління та їх не зменшення для майбутніх поколінь. Інтенсифікація наукових досліджень щодо сталого розвитку обумовила модифікацію та різноманітність визначень з певними акцентами відповідно до розумінь авторів. Але за наявності більше ніж 70 визначень понять сталого розвитку соціальний зміст є пріоритетним та спрямованим на збереження людства, забезпечення йому гідного існування та розвитку.

Сталий розвиток – це прогресивні зміни, спрямовані на безпеку існування, гідний рівень життя та розвиток теперішніх і майбутніх поколінь, на створення умов самореалізації та підвищення духовно-морального рівня особистості (авт.). Сталий розвиток у такому контексті потребує застосування соціальної відповідальності нинішнього покоління перед прийдешніми поколіннями за ресурсне забезпечення життєдіяльності людського потенціалу при здійсненні економічної, соціальної та екологічної політики. Досягнення визначених у цьому понятті соціальних цілей обумовлює пріоритетність соціальної складової у структурі сталого розвитку та підпорядкованості соціальним цілям і економічної, і екологічної політики. Такий висновок не випадковий. Поступово міжнародна спільнота переорієнтувала свої пріоритети у формуванні сталого розвитку у визначеному напрямі. З 1992 по 2002 роки після підписання країнами міжнародних домовленостей із формування сталого розвитку найбільший акцент в управлінських діях та у наукових дослідженнях віддавався екологічній та економіко-екологічній складовим. З 2002 р. після чергового підведення підсумків світовою спільнотою у Давосі щодо досягнень у реалізації принципів сталого розвитку все більш визнаною та популярною стає соціальна складова. В підсумкових документах цього міжнародного форуму підкреслено зростаючу роль соціальних чинників сталого розвитку. Не випадково зміст щорічних Доповідей з людського розвитку, які готуються в межах заходів ПРООН, формує та спрямовує думку людства на створення умов формування політики, надання можливостей для вибору рівності прав у всіх сферах, гідного життя, гідної праці, реалізації свобод, забезпечення справедливості

тощо. У щорічній «Доповіді про людський розвиток 2011 року» [1] очевидно є переоцінка цінностей світовою спільнотою щодо значущості соціальної складової сталого розвитку. Він присвячений людському і сталому розвитку.

Останнім визначеним документом, який підтвердив необхідність для країн світу визнати пріоритетною соціальною складовою в структурі сталого розвитку, став підсумковий документ Конференції ООН зі сталого розвитку РІО+20 [2], яка проходила в Бразилії 20-22 червня 2012 р. в Ріо-де-Жанейро. До кола пріоритетних напрямів формування сталого розвитку увійшли:

забезпечення безпеки, свободи та миру; гідний рівень життя; верховенство закону; орієнтація на побудову справедливого і демократичного суспільства. Україна для реалізації міжнародних зобов'язань зі сталого розвитку та визначених пріоритетів їх реалізації повинна використати, перш за все, соціальну політику як інструмент досягнення поставлених орієнтирів та цілей, а також залучити екологічну, економічну, регіональну, промислову політики до формування та реалізації в їх сфері напрямів та заходів, які сприяють досягненню соціальних цілей. В теперішній час неможливо здійснити аналіз соціальної політики України щодо врахування вимог сталого розвитку через відсутність правового документу з цих питань. За час незалежності України з 1991 року було два правових документа з цих питань, схвалених Указами Президента України. Це – Основні напрями соціальної політики України на 1997-2000 рр. [3] та Основні напрями соціальної політики на період до 2004 р. [4]. Але ці документи з соціальної політики не містили ні концептуальних, ні стратегічних засад сталого розвитку. Одночасно їх зміст спрямований на адресне розв'язання соціальних проблем в Україні, на демографічний, освітній, трудовий та соціальний розвиток, а також на соціальний захист та соціальне страхування населення з визначенням механізмів реалізації соціальної політики.

Відсутність правових регламентацій щодо соціальної політики України на державному рівні та неможливість через це запровадити вимоги сталого розвитку цим шляхом обумовлює використання важелів регіональної політики. Але за змістом ні Концепція державної регіональної політики [5], ні Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року [6] не містять положень зі сталого розвитку. Не викликає оптимістичних сподівань і проект структури Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, який станом на вересень 2012 р. не містив ні сталого, ні людського розвитку, що не відповідає ні міжнародним, ні національній стратегії розвитку.

Певні успіхи щодо визначення та реалізації потреб сталого розвитку простежуються у регіональних стратегіях розвитку. Аналіз регіональних стратегій розвитку показав, що лише в Харківській області в повній мірі та адресно до цілей сталого розвитку розроблено стратегію на період до 2020 р. Вона не враховує пріоритетність соціальної складової сталого розвитку, але вона спрямована на забезпечення збалансованості економічної, екологічної та соціальної складової. В інших областях України сталий розвиток визначається або через його складові, або через цілі (Дніпропетровська, Львівська та АР Крим). А в інших областях навіть не згадується в регіональних стратегіях про сталий розвиток.

Таким чином, сталий розвиток в Україні залишається не започаткованим ні в державну, ні в регіональну, ні в соціальну політику. Але потреба у виконанні міжнародних зобов'язань та стан національної економіки вимагають соціально відповідальних дій по відношенню до населення України та людства з боку держави, регіонів, суспільства та їх релазіації в державній, регіональній та соціальній політиці.

Для цього необхідно:

внести зміни та доповнення в Конституцію України, в Закон України «Про основи національної безпеки», в законодавство України про зовнішню та внутрішню політику, які визначають правові засади сталого розвитку;

розробити та прийняти Концепцію сталого розвитку України з визначенням пріоритетності соціальної складової;

внести зміни та доповнення в проект Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року щодо включення до цілей та пріоритетів сталий та людський розвиток;

забезпечити підвищення рівня відповідальності держави та регіонів в забезпеченні сталого, людського та соціального розвитку, внести зміни та доповнення до правових положень про діяльність Кабінету Міністрів України, міністерств, відомств тощо з визначених питань;

при подальшому опрацюванні проекту Закону України «Про засади державної регіональної політики» включити до його змісту положення, які регламентують цілі, обов'язки та механізми досягнення сталого розвитку регіонів України;

підготувати та прийняти правовий документ з соціальної політики України, в який закласти концептуальні засади сталого розвитку;

забезпечити ефективне використання договірних засад регіональної політики відносно розв'язання проблем сталого, соціального та людського розвитку при формуванні угод регіонального розвитку;

ініціювати активність територіальних громад до включення в регіональні стратегії положень зі сталого та людського розвитку.

Серед запропонованих напрямів значна кількість потребує проведення наукових досліджень та використання їх результатів при прийнятті управлінських рішень, які прискорять інтеграцію України до кола країн, що успішно створюють умови забезпечення сталого та людського розвитку. Спроможність наукового потенціалу до розв'язання визначених проблем та потужний управлінський потенціал країни є запорукою формування та успішної реалізації політики сталого, соціального та людського розвитку.

Література: 1. Україна на шляху до соціального залучення: Національна доповідь про людський розвиток 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_95644NHDR_2011_Ukr.pdf 2. Будущее, которого мы хотим : итоговый документ Конференции ООН по устойчивому развитию «Рио+20» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unmultimedia.org/radio/russian/archives/115798> 3. Основні напрями соціальної політики на 1997-2000 роки: Указ Президента України від 18 жовтня 1997 р. № 1166/97 // Урядовий кур'єр. – 1997. – 30 жовтня. 4. Основні напрями соціальної політики на період до 2004 року: Указ Президента України від 24 травня 2000 р. № 717/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 21. – Ст. 858. 5. Концепція державної регіональної політики: Указ Президента України від 25.05.2001 р. №341/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 983. 6. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 30. – Ст. 2131.

Новикова М.В.,

*к.е.н., доцент, заступник директора інституту економіка та менеджменту
Національного авіаційного університету,
м. Київ, Україна*

РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ АВІАВИРОБНИЧИХ КОМПЛЕКСІВ

Авіаційна промисловість будь-якої технологічно розвиненої держави належить до стратегічних і відіграє значну роль у розвитку економіки країни. Постійно змінюються внутрішні та зовнішні умови функціонування регіональних територіальних авіавиробничих комплексів, як господарських систем [4]. Необхідність обґрунтування нової регіональної стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку, яка детермінує формування методології, концептуальних і методичних підходів дослідження трансформаційних процесів на мезорівні та визначається трансформаційними зрушеннями задля забезпечення сталого розвитку територіальних авіавиробничих комплексів (ТАВК), обумовлює актуальність, мету, завдання та напрями дослідження.

Механізм формування й реалізація регіональної стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку територіальних авіавиробничих комплексів необхідно розглядати як систему взаємозв'язаних елементів, підпорядкованих досягненню заданої мети. Тоді сутність реалізації регіональної стратегії розвитку територіальних авіавиробничих комплексів можна визначити як сукупність процесу розробки, ухвалення і реалізації управлінських рішень і комплексу цільових, функціональних і забезпечуючих підсистем, склад яких носить, певною мірою, типовий характер [2,4,5]. У процесі наукового дослідження визначено, що система формування регіональної політики в контексті інноваційно-інвестиційного розвитку територіальних авіавиробничих комплексів необхідно розглядати та поділяти на етапи:

1) формування потенціалу територіальних авіавиробничих комплексів. З урахуванням попиту й пропозиції економічних суб'єктів на мікро-, мезо- і макрорівні проводиться оцінка потенціалу ТАВК, з погляду дотримання інтересів учасників регіональної політики;